

1. OHROŽENÍ PŘÍJEMCE KREVNÍ TRANSFUZE

Léčba krví a krevními složkami přináší příjemci transfuze riziko přenosu infekční choroby od dárce krve. Krví přenosných infekcí je celá řada, z praktického hlediska jsou však nejvýznamnější infekční žloutenka typu B, infekční žloutenka typu C a AIDS.

VÝBĚREM
VHODNÉHO
DÁRCE

RIZIKO PŘENOSU
INFEKCE
SE SNAŽÍME SNÍŽIT

VYŠETŘENÍM
ODEBRANÉ
KRVE

1.1. VÝBĚR DÁRCE

Riziko výskytu nemocí přenosných krví trvale nebo dočasně zvyšují například následující činnosti či skutečnosti:

- rizikové sexuální chování, zejména: (v závorkách je uvedena minimální doba vyřazení po skončení takové aktivity)
 - pohlavní styk s osobou infikovanou HIV nebo nemocnou AIDS (12 měsíců)
 - střídání náhodných sexuálních partnerů, skupinový sex (6 měsíců)
 - pohlavní styk mezi muži (platí i pro sexuální partnerku tohoto muže) (trvale)
 - pohlavní styk provozovaný pro peníze nebo drogy (prostituce), jejich stálí sexuální partneři (12 měsíců)
 - pohlavní styk s osobou provozující prostituci (12 měsíců)
- pohlavní styk s osobou, která užívá injekční drogy (12 měsíců)
- úzký kontakt s nemocným s infekční žloutenkou (společná domácnost, sexuální kontakt) (6 měsíců)
- výskyt Creutzfeldt-Jacobovy nemoci a jejích variant (vCJD = BSE, TSE) v rodině (trvale)
- pobyt ve Velké Británii a Francii (nad 6 měsíců) v letech 1980 – 1996 (teoretické riziko variantní Creutzfeldt-Jacobovy nemoci) ; podání transfuze ve Velké Británii po roce 1980 (trvale)
- tetování, propichování uší, body piercing, akupunktura apod. (6 měsíců)
- potřísnění sliznice nebo poraněné kůže infekčním materiálem (6 měsíců)
- endoskopické vyšetření (např. žaludku, střev, močových a dýchacích cest) (6 měsíců)
- transfuze (podání transfuzního přípravku) (6 měsíců, pokud byla podána v zahraničí před rokem 1996, trvale)
- léčba přípravky lidského původu např. pro růstové a vývojové poruchy (lidský růstový hormon) (trvale)
- operace (6 měsíců)
- neurochirurgický výkon s použitím štěpu tvrdé mozkové pleny, ušního bubínku, transplantace rohovky (trvale)
- transplantace s použitím štěpu zvířecího původu (trvale)
- transplantace s použitím tkáně nebo buněk lidského původu (6 měsíců)
- pobyt v nápravném zařízení (vězení) (6 měsíců)
- léčba nebo sledování pro pohlavní chorobu (12 měsíců)
- toxikomanie a alkoholismus (trvale)
- užívání injekčních drog, steroidů nebo hormonů nepředepsaných lékařem (i v minulosti) (trvale)

1.2. SAMOVYLOUČENÍ

Pokud si uvědomíte, že by Vaše krev mohla ohrozit příjemce transfuze, prosíme, od odběru odstupte nebo o této skutečnosti informujte pracovníky transfuzního oddělení či odběrového střediska.

1.3. DALŠÍ RIZIKA

Příjemce transfuze může být ohrožen i některými léky, které dárce užívá nebo užíval. Dlouhodobě jsou z dárcovství vyřazeni lidé, kteří užívají některé léky (tablety, injekce) na léčbu akné, lupénky, vypadávání vlasů, zbytnění prostaty apod. Může se jednat o isotretinoin (např. Accutane, Roaccutane), etretinat (např. Tegison, Tigason), acitretin (např. Neotigason), finasterid (např. Finex, Penester, Propecia, Proscar, Mostrafin), dutasterid (např. Avodart). Délka vyřazení dárce závisí na léku a na způsobu podávání.

Riziko přenosu infekce zvyšuje pobyt v některých zemích. Za rizikový se považuje dlouhodobý pobyt v tropických zemích, v zemích s výskytem malárie, Chagasovy choroby nebo horečky Q, pobyt v zemích se zvýšeným výskytem infekčních nemocí (např. infekční žloutenky) aj.

NEPLACENÉ DÁRCOVSTVÍ

riziko přenosu infekční nemoci na příjemce je nižší, pokud není dárce motivován přímým finančním prospěchem

**PROTO DÁVÁME PŘEDNOST
NEPLACENÉMU DÁRCOVSTVÍ**

RIZIKA PRO PŘÍJEMCE SNIŽUJE

PRAVIDELNÉ DÁRCOVSTVÍ

riziko přenosu infekční nemoci na příjemce je nižší, pokud je dárce vyšetřen opakovaně

**PROTO SE OBRACÍME NA
DÁRCE,**

ABY DAROVALI

KREV PRAVIDELNĚ

1.4. VYŠETŘENÍ ODEBRANÉ KRVE

Kromě vyplnění předodběrového dotazníku, laboratorní kontroly a vyšetření zdravotnickým pracovníkem (pohovor), vyšetřujeme každou krev (plazmu, krevní destičky) odebranou k výrobě transfuzních přípravků na přítomnost známek infekce:

• HBV (žloutenka B)

• HIV (původce AIDS)

- HCV (žloutenka C)

- syfilis (lues, příjice)

I přes uvedený způsob vyšetření nejsme schopni zaručit příjemci krve naprostou bezpečnost (např. proto, že test může být založen na průkazu protilátek a dárci může "trvat" několik týdnů, než protilátku po "nakažení" vytvoří). Spolupráce s dárcem a naprostá důvěra má tedy zásadní význam. V případě nevyhovujících výsledků laboratorních vyšetření budete informováni.

Průkaz infekce dárce HIV, HBV, HCV nebo jiných závažných krví přenosných infekcí jsou důvodem vyloučení dárce z dalšího dárce.

Údaje o zdravotním stavu dárce uchováváme v jeho dokumentaci a při zachování zásad lékařského tajemství poskytujeme část z nich do Národního registru transfuzní služby.

Vám odebraná krev a její složky budou použity pouze v případě, že budou vyhovovat požadavkům na jejich bezpečnost a jakost.

1.5. ZMĚNA ZDRAVOTNÍHO STAVU PO ODBĚRU

Pokud v období krátce po odběru došlo u vás k rozvoji infekční choroby, která by mohla ohrozit příjemce transfuze, informujte, prosíme, zařízení transfuzní služby.

2. RIZIKO PRO DÁRCE KRVE

2.1. ODBĚR KRVE ČI KREVNÍCH SLOŽEK NE ZCELA ZDRAVÉMU DÁRCI

Odběr krve či krevních složek může poškodit ne zcela zdravého dárce, proto provádíme základní vyšetření, která slouží ke všeobecnému posouzení zdravotního stavu dárce.

Všechny abnormálních nálezy jsou dárci oznámeny. Za dočasné nebo trvalé vyřazení z dárce odpovídá lékař transfuzního zařízení. O důvodech dočasného nebo trvalého vyřazení z dárce je dárce informován.

2.2. NEŽÁDOUCÍ REAKCE NA ODBĚR

Jako nežádoucí reakce na odběr (komplikace) se může objevit:

- krevní výron, modřina (špatný vpich, krvácení do podkoží po vpichu), riziko této komplikace lze snížit řádným stlačením místa vpichu po odběru
- celková reakce, mdloby, které jsou způsobeny ne dost rychlým přizpůsobením krevního oběhu změnám při odběru nebo nepřiměřenou psychickou reakcí; ke mdlobě dochází nejčastěji u dárců hladovějších "uhoněných" a při příliš rychlém opuštění odběrového křesla
- u přístrojových odběrů (kde je krev mimotělně mísená s protisrážlivým roztokem) může dojít vlivem kolísání hladiny vápníku k drobným svalovým záškubům (obvykle trnutí jazyka, mravenčení rtů apod.); pokud by nebyl vápník podán nebo rychlost odběru upravena, mohlo by dojít i k větším křečím; důležité je, aby dárce byl řádně poučen a hlásil již první

příznaky (zcela výjimečně by mohlo dojít k podobným komplikacím i z jiných příčin, zásady jejich prevence i průběh jsou obdobné)

3. PRÁVA DÁRCE KRVE

Dárce má právo:

- kdykoliv změnit své rozhodnutí o darování krve a odstoupit od odběru
- klást dotazy ohledně dárcovství krve a okolností odběru
- na informace o významu dobrovolného a neplaceného dárcovství
- na podrobné vysvětlení metody a typu odběru krve a/nebo jejích složek včetně možných rizik spojených s odběrem
- na podrobné vysvětlení důvodů, které brání darování krve či krevní složky pro možné ohrožení zdravotního stavu dárce nebo možné ohrožení zdraví příjemce transfuzního přípravku z nich vyrobeného
- vědět o způsobech předodběrového vyšetření (laboratorního a klinického) a o povinných vyšetřeních, kterým je podrobena darovaná krev
- vědět, jaké jsou možnosti dalšího zpracování a využití krve a krevních složek
- na informaci o tom, že odebraná krev a její složky budou použity uvedeným způsobem, jen pokud splní kritéria bezpečnosti a jakosti
- na informace o svém zdravotním stavu a výsledku povinných laboratorních vyšetření
- na soukromí při pohovoru s lékařem a během klinického vyšetření
- na ochranu před zneužitím jakýchkoliv informací týkajících se darování jeho krve a jeho zdravotního stavu
- na informaci o uchování osobních dat a dalších údajů o zdravotním stavu a o jejich ochraně před zneužitím dle platných zákonů

Zařízení transfuzní služby má konečnou odpovědnost za jakost a bezpečnost odebírané krve a krevních složek.

Má proto právo definitivně rozhodnout o přijetí či vyřazení dárce.

Právo příjemců transfuze na ochranu jejich zdraví převažuje nad jakýmikoli jinými skutečnostmi, včetně přání jednotlivců darovat krev.

Darování krve se nepovažuje za "lidské právo".